

No 045

Oktober 2010

MÆRKNING

DVN skeptisk over for nye regler · DVN glæder sig over fødevarerforlig · DVN's laboratorium tilbyder forhåndstjek · Børnefamilier vil have varedeklarationer · Nanoprodukter skal deklarereres · DVN inviterer til nanoseminar · Kurser og konferencer · DVN i medierne · Forskrifter

10^{-9} m

DVN skeptisk over for nye regler

Af direktør Helga Møller

Fra begyndelsen af januar vil Fødevarestyrelsen få mulighed for at forhåndsgodkende illustration, tekst og deklaration på færdigpakkede fødevarer. Det finder vi stærkt problematisk.

For DVN betyder det, at vi reelt skal til at konkurrere med Fødevarestyrelsen, men desværre ikke på lige vilkår. De afgørelser, som Fødevarestyrelsen træffer, bliver ikke offentligt tilgængelige, og den timepris, Fødevarestyrelsen tilbyder, er præcis den halve af den pris, DVN tilbyder.

Vi oplever, at regeringen indliciterer i stedet for at udlicitere.

De nye regler rummer ikke mulighed for, at opgaven med forhåndsgodkendelse kan udliciteres, som man har set det med eksempelvis bilsynet.

DVN står med andre ord med en vanskelig udfordring.

Ikke desto mindre er vi behersket optimistiske.

For det første tror vi på, at reglerne for forhåndsgodkendelse vil blive justeret i mere rimelig retning, når det går op for politikerne, hvilke konsekvenser ændringerne kan få.

For det andet kender vi betingelserne for at samarbejde med producenter, grossister og dagligvarehandel, og her er især to forhold vigtige: Det skal gå hurtigt, og arbejdet skal være i orden. Især hvad angår tempoet forudsiger vi, at vores nye konkurrenter i Fødevarestyrelsen får en stor udfordring.

For det tredje har et enigt Folketing besluttet, at fødevaremærkning skal have et særligt fokus i de kommende fire år, og sammen med befolkningens øgede opmærksomhed på området vil det alt andet lige øge efterspørgslen på troværdig og korrekt mærkning, hvilket netop er vores kernekompetence.

DVN glæder sig over fødevarerforlig

Af Ib Keld Jensen

Et enigt Folketing øger fokus på fødevaremærkning de kommende fire år.

"Et meget klart signal til forbrugere og virksomheder." Sådan betegner Dansk Varefakta Nævns direktør Helga Møller resultatet af fødevarerforliget som regeringen og samtlige Folketingets partier indgik før sommerferien.

Forligsparterne er enige om at styrke indsatsen i forhold til mærkning af fødevarer både i relation til virksomheder og forbrugere. Producenter og forhandlere skal have den viden, der skal til for at mærke produkterne korrekt og undgå vildledning af forbrugerne.

"Dansk Varefakta Nævn er sat i verden for at lave god kontrolleret og troværdig mærkning, så vi er selvfølgelig begejstrede for, at et fuldstændigt enigt Folketing nu vil opprioritere vores kerneområde," siger Helga Møller.

DVN's direktør henleder opmærksomheden på, at der bliver særligt fokus på mærkning i forbindelse med nethandel.

"Det er et område, der ikke hidtil har været højt prioriteret, men eftersom stadig mere handel foregår over nettet, er det helt relevant at fokusere her".

Forliget indebærer desuden et øget fokus på vildledning, og det er et område, hvor det er nemt at træde ved siden af.

"Vi forventer, at der bliver et øget behov for rådgivning på dette område."

“Ifølge Fødevarestyrelsen er der aldrig trukket varer tilbage med Varefakta.

Helga Møller glæder sig desuden over udsigten til øget kontrol.

"Det bør ikke få negativ betydning for vores kunder. Ifølge Fødevarestyrelsen er der aldrig trukket varer tilbage med Varefakta."

"Og da den øgede kontrol vil være på de producenter, der har svært ved at overholde reglerne, agter vi at koncentrere os om fortsat at gøre myndighedernes kontrol af varer med Varefakta overflødig," siger DVN's direktør.

DVN har desuden taget kontakt med fødevareminister Henrik Høegh for at dele erfaringer på mærkningsområdet, en henvendelse som ministeren har taget positivt imod.

DVN's laboratorium tilbyder forhåndstjek

Af Ib Keld Jensen

Penge at spare ved at få foretaget indikationstest, før man skriver under med leverandør.

Det er langt fra altid nødvendigt at få foretaget en dyr laboratorieanalyse, inden man træffer sit valg af leverandør.

Dansk Varefakta Nævns konsulenter foretager jævnligt indikationstest på nonfoodprodukter, for at vurdere om det overhovedet kan svare sig at sende produktet videre til et akkrediteret laboratorium.

Konsulenterne kender betingelserne for, at et produkt kan få Varefakta, og hvis eksempelvis en rangle har så løstsiddende dele, at man ret let kan rive smådele af, så er der ingen grund til at sende ranglen videre til test på et laboratorium. Indikationstesten kan også vise, om det er nødvendigt at sende næsten ens produkter til test, idet leverandøren ofte betaler en fast pris for hver enkelt test.

"Det er en vurdering, vi også tager i forbindelse med stikprøvekontrol, for at undgå at producenter og leverandører kommer til at betale for en test, der ikke er nødvendig," fortæller konsulent Ellen ter Haar Hansen. Sammen med Britt Eriksen foretager hun vurderingerne på Varefaktas eget laboratorium i Roskilde.

En lang række såkaldte nonfood-dagligvarer kan indikationstestes. Det gælder eksempelvis trusseindlæg, plastposer og bleer. "Forleden testede vi en sending vat, og vi kunne ret hurtigt konstatere, at sugevnen ikke levede op til de krav, vores forskrifter stiller," siger Ellen ter Haar Hansen.

Vattet kunne ikke få Varefakta, og derfor kan det være vigtigt at få foretaget en vurdering hos DVN, inden man træffer aftale med en leverandør.

For leverandøren kan der være kontante fordele, idet en indikationstest kan være mange tusinde kroner billigere end en analyse hos et akkrediteret laboratorium. Desuden kan testen som hovedregel foretages inden for få dage.

"Det er klart, at hvis man skal have foretaget en kemisk analyse for eksempel til brug i en retssag, så kommer man ikke uden om at betale for test hos et akkrediteret laboratorium," fastslår Ellen ter Haar Hansen.

“

Forleden testede vi en sending vat, og vi kunne ret hurtigt konstatere, at sugevnen ikke levede op til de krav, vores forskrifter stiller.

Børnefamilier vil have varedeklarationer

Af Ib Keld Jensen

Men de har svært ved at afkode oplysningerne i en travl hverdag, viser dansk forskningsprojekt.

Danske børnefamilier vil gerne bruge varedeklarationerne til at træffe et sundt valg. Men i supermarkedet med en vare i hånden bliver de forvirrede over pakkens mange informationer. Informationerne skal alle sammen være der, men de skal prioriteres.

Det er hovedkonklusionen i et forskningsprojekt fra Handelshøjskolen i Århus, hvor man har fulgt 12 børnefamilier før, under og efter indkøb til et aftensmåltid. Undervejs er de blevet interviewet om deres brug af varedeklarationer til den kvalitative del, som er suppleret med en kvantitativ undersøgelse med 300 interviewpersoner.

Sammen med professor Karen Brunsø har post.doc. Maria Kümpel Nørgaard fået offentliggjort en artikel om forskningsprojektet i det internationale fagtidsskrift Food Quality and Preference, hvor forskerne gennemgår tidligere danske og internationale studier af voksne forbrugeres adfærd samt præsenterer egne resultater. Studierne viser, at brug af varedeklarationsoplysninger kan være med til at få forbrugerne til at træffe sundere valg og ændre spisevaner. Studierne viser desuden, at den rapporterede brug af deklarationsoplysninger er høj, mens den faktiske brug er betydelig lavere, hvilket ifølge forskerne indikerer problemer med at forstå oplysningerne.

Oplysninger for tekniske

Og det er den altoverskyggende konklusion i både den kvantitative og kvalitative undersøgelse.

"Familierne bruger varedeklarationer, når de handler ind, men de har ikke tid til og bruger ikke tid på at nærlæse deklARATIONEN. Typisk finder de, at mængden af oplysninger er for uoverskuelig og for teknisk, og de har ikke altid tilstrækkelig baggrundsviden til umiddelbart at kunne forstå den," siger Maria Kümpel Nørgaard.

Familierne bruger derfor de oplysninger, de umiddelbart mener at kunne forstå. Det er oplysninger om indhold af sukker og fedt, men det giver alligevel anledning til diskussion på et usikkert grundlag, fordi man ikke har tilstrækkelig viden til at kende fedtindhold i den ene leverpostej frem for den anden.

Forskerne har i samarbejde med Royal Greenland udviklet fire eksempler på, hvordan deklarationsoplysningerne kunne præsenteres anderledes og grafisk, og fremlagt forslagene for de 300 respondenter.

"Og konklusionen var entydig. Forbrugerne valgte de mest enkle deklarationer," fortæller Maria Kümpel Nørgaard. Alligevel understreger hun, at der ikke er tale om et 'enten eller', men om et 'både og' for familierne.

"Forbrugerne vil helt klart have alle deklarationsoplysningerne, men de vil gerne have hjælp til at få fremhævet de vigtigste oplysninger, så de kan danne sig et hurtigt overblik."

Visuelle aspekter

Forskerne fastslår, at forældre er meget optaget af sundhedsspørgsmål. På den ene side er interessen for ernæring stor, men den er også iblandet en vis frygt for, at børnene skal få et unaturligt forhold til mad.

"Det er lettere for børnene," skriver forskerne, "når man som den tiethalvt-årige dreng i Andersen-familien er blevet undervist i ernæring i skolen, så de har en basisviden om emnet og er interesseret i at lære mere."

Maria Kümpel Nørgaard peger på, at manglende baggrundsviden hos forældrene kan være et problem, fordi den går videre til deres børn.

Forskerne konkluderer, at udvikling af design af varedeklarationer vil blive meget vigtig for at sælge sunde fødevarer. Og deklarationerne skal præsenteres, så de bliver hurtigere, lettere og mere appellerende for forældre såvel som for børn.

Børnene har stor betydning for valget af fødevarer, og derfor skal deklARATIONEN også appellere til dem med visuelle aspekter, farver og symboler som først og fremmest afbilder energitilførslen, konkluderer forskerne.

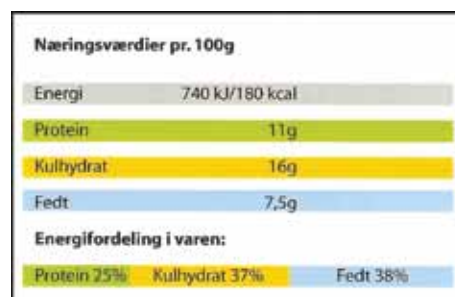
“**Forbrugerne vil helt klart have alle deklarationsoplysningerne. Det er der slet ikke tvivl om, men de vil gerne have hjælp til at få fremhævet de vigtigste oplysninger, så de kan danne sig et hurtigt overblik.**

Forskning vil indgå

DVN's direktør Helga Møller finder resultaterne interessante.

"Det er klart, at når vi står med veldokumenteret forskning, som sætter spørgsmålstegn ved den måde, vi gør tingene på, så må det give anledning til eftertanke. Derfor vil vi til at se på mulighederne for at imødekomme en ny måde at præsenterere deklarationsoplysningerne på, så forbrugerne kan anvende dem i en travl hverdag," siger Helga Møller.

Næringsværdier pr. 100g	Energifordeling		
	I varen	Anbefalet i dagskost	
Energi	740kJ/180 kcal		
Protein	11g	25%	25-50%
Kulhydrat	16g	37%	50-60%
- heraf sukkerarter	3,5g		
Fedt	7,5g	38%	Max. 30%
-heraf mættede fedtsyrer	0-1g		
-enkeltumættede fedtsyrer	4,1g		
-flerumættede fedtsyrer	2g		
Kostfibre	1,5g	??	25-35g
Natrium	0,41g		

Respondenterne fik vist disse fire måder at deklARERE næringsindhold på. Den traditionelle deklARATION scorede klart lavest.

Nanoprodukter skal deklarereres

Af Ib Keld Jensen

DVN's bestyrelse samlede før sommerferien nogle af landets førende forskere inden for nanoteknologi for at blive klogere på, hvordan DVN kan deklarerere. Og mærkning af nanoprodukter bliver der behov for.

Er det rettidig omhu eller stor ståhej for ingenting at gå nanoteknologiens muligheder efter i sømmene? Sådan spurgte professor Ulla Vogel fra det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø retorisk i indledningen af sit oplæg for DVN's bestyrelse og særligt inviterede ved et formiddagsseminar kort før sommerferien. Efter tre kvarter konkluderede Ulla Vogel selv. Nej, det er ikke stor ståhej for ingenting.

Skåret ind til benet så har nanoteknologien et potentiale af kolossale dimensioner, og vi har formentlig kun set toppen af isbjerget. Samtidig hopper videnskaben imidlertid fra isflage til isflage, når det gælder præcis viden om risici og følgevirkninger ved brug af nanoteknologien. Man ved, teknologien kan være uhyre farlig, men som Ulla Vogel understregede: "Så gælder det om ikke at falde i asbestfælden." Dermed hentydede professoren til det ikke brandbare og isolerende byggemateriale, asbest, der indeholder fine fibre, som kan give alvorlige lungeskader og kræft, og som i dag er forbudt. "Et fantastisk materiale," lød professorens betegnelse af asbest.

Sammenligningen med nanoteknologi er nærliggende. Også hér er der tale om materiale med helt særlige egenskaber, hvor partiklerne er mikroskopiske. Indåndet man visse partikler, kan der opstå risiko for kræft og på længere sigt kvælning. Men der er talrige eksempler på, at teknologien kan anvendes helt uden risiko, for eksempel til at manipulere med materialet i en tennisketsjer, så den på en gang bliver lettere og stærkere.

Nanoprodukterne findes allerede i rigt tal på det danske marked. I 2007 var der 243 produkter, hvor der er anvendt nanoteknologi, i dag er der anslået 750 produkter primært inden for personlig pleje og sportsartikler, og udviklingen ventes at fortsætte. Danske virksomheder som Hempel, Velux, Aalborg Portland og Dyrup anvender nanoteknologi, der kan opdeles i tre kategorier: som fast stof, som overflade og som partikler, og det var især partiklerne, at forskerne var opmærksomme på.

nm

Fakta:

Nanoteknologi betegner anvendt naturvidenskab med strukturer af størrelsesordenen 0,1 – 100 nm, hvor en nanometer er en milliontedel millimeter – også skrevet som 10^{-9} m.

En nanopartikel svarer i størrelse til en foldbold i forhold til jordkloden.

Kan optages gennem huden

En af dem, der ved mest om nanopartiklers skadelige virkning, er master i toksikologi Frank Leck Fotel, fra den uafhængige dansk baserede forskningsinstitution DHI Water Environment & Health. Han fortalte, at nanopartikler kan optages både gennem huden og via luftvejene. Fra huden kan de vandre til lymfesystemet, men huden kan også frigive partiklerne igen. Ved injektion eller gennem luften kan partiklerne vandre til centralnervesystemet, men de kan også udskilles gennem urin via nyrerne.

Forskerne ved, at nanopartikler kan være giftige, men at de i øvrigt er forskellige og ikke altid velkarakteriserede.

"Vi kan ikke vurdere risikoen ved nanopartikler," sagde Frank Leck Fotel flere gange.

"Nano sammen med kendte stoffer kan give en effekt, selvom de ikke hver for sig er giftige. På sammen måde kan allergener være uskadelige hver for sig, men skadelige sammen."

“Så gælder det om ikke at falde i asbestfælden.

– professor Ulla Vogel

“Tag en beslutning nu, og når I så bliver klogere, så tag en ny.

– ph.d. Steffen Foss Hansen

Videnskaben har med andre ord mange ubesvarede spørgsmål. Som professor Ulla Vogel udtrykte det: Så mangler vi generaliserbar viden. Partiklerne kan ophobe sig, og det kan tage lang tid at udskille dem, ved man fra forsøg med mus. Men det kan også være, at man kan tage sine forholdsregler i forarbejdningen. Hvis man skal sprøjte en sofa med et beskyttende lag nanofilm, så kan det være, at det er en god idé at gøre det på fabrikkerne under kontrollerede former i stedet for i hjemmet, når nu man ved, at mus bliver kvalt af materialet ved indånding af høje doser.

Svært at stikprøvekontrollere

Set ud fra en mærkningsmæssig betragtning giver nanoteknologien en række udfordringer. En af forskerne, ph.d. Steffen Foss Hansen fra DTU Miljø, slog fast, at inden for kosmetik skal man fra 2013 angive, hvis der er anvendt nanoteknologi. Det skal fremgå af ingredienslisten, at der er foretaget en sikkerhedsvurdering, før produktet er sendt på markedet. "Der er ingen tvivl om, at oplysende mærkning er mere relevant end nogensinde før. Det er helt nødvendigt med tilstrækkelig og kontrolleret deklaration af indhold," sagde Steffen Foss Hansen.

Der er allerede eksempler på tyske firmaer, der har udviklet egne mærkningsordninger for nanoteknologi. Om deklareringen vil svare til indholdet kan imidlertid blive vanskeligt at afgøre. Som Steffen Foss Hansen pointerede, så er det stort set umuligt at kontrollere. Det kan kun universiteterne og nogle af de helt store virksomheder håndtere.

En anden udfordring består i, at videnskabsfolk, virksomheder og myndigheder ikke er nået til enighed om en fælles definition på, hvad nanoteknologi egentlig er. At nanoteknologi gør det muligt at manipulere med materialer i nanoskala ligger fast, men hvordan man afgrænser værdierne, er der store diskussioner om, og før de er landet, bliver det svært, om ikke umuligt, at lave deklarationsforskrifter.

I øvrigt var Steffen Foss Hansens bud, at betegnelsen nano dør, og bliver udspecificeret i flere betegnelser inden for en kortere årrække.

Men hvad gør DVN? Skal man forbyde, at produkter med Varefakta er fremstillet ved hjælp af nanoteknologi?

Ikke hvis det står til Steffen Foss Hansen fra DTU Miljø.

"Brug jeres viden aktivt. Tag en beslutning nu, og når I så bliver klogere, så tag en ny. Hvis I forbyder nanoteknologi, så dør I."

Dansk Varefakta Nævn (DVN) er et samarbejde mellem forbrugere, industri og handel om frivillig mærkning af brugsegne varer og tjenesteydelser til forbrugerne. Mærkningen består af deklaration af indhold og/eller egenskaber og kendes på Varefaktamærket. DVN driver Sekretariatet for energimærkning af produkter, der administrerer energimærkningen af hårde hvidevarer, klimaanlæg og lyskilder for Energistyrelsen. DVN blev oprettet i 1957.

Dansk Varefakta Nævn
Bylledet 7
4000 Roskilde
Tlf. 4630 4500
Fax 4630 4525
varefakta@varefakta.dk
www.varefakta.dk

DVN inviterer til nanoseminar

Sammen med Danmarks Tekniske Universitet sætter DVN ved et seminar i Fredericia fokus på en revolutionerende teknologi.

En nanometer er så lille som en fodbold set i forhold til hele jordkloden. Men ikke nok med, at stoffer med nye teknologier kan nedbrydes til så små størrelser – så ændrer materialer, som vi kender godt, pludselig helt karakter. Guld bliver for eksempel meget reaktivt og kan reagere med andre stoffer.

Videnskaben arbejder med nanoteknologi, og mange virksomheder er begyndt at interessere sig for fænomenet og overveje, om teknologien kan være en hjælp i produktionsprocessen. Vi kender alle ketchuppen, der pludselig er let at få ud af flasken. Det er nanoteknologien, der hjælper her.

"Hos DVN er vi interesserede i denne nye teknologi, og hvordan vi skal håndtere den" siger DVN's direktør Helga Møller. "Vi har derfor søgt råd hos blandt andre DTU, se artiklen "Nanoprodukter skal deklareres".

"Den viden vil vi gerne dele med vores kunder og samarbejdspartnere og inviterer derfor til et seminar i samarbejde med DTU, repræsenteret ved ph.d. Steffen Foss Hansen".

"Vi arbejder desuden på at indgå i et formelt samarbejde med DTU og meget gerne nogle af vores kunder om et projekt til udvikling af metoder til at kontrollere og deklarere brug af nanoteknologi."

Projektet vil blive præsenteret på seminaret, der finder sted på Trinity Hotel og Conference Centre, Gl. Færgevej 30, 7000 Fredericia, onsdag 3. november kl 13-16.

Det koster 300 kroner at deltage, og tilmelding foregår til: Mette Bagger Nissen
mbn@varefakta.dk, tlf. 46 30 45 12
senest mandag den 25. oktober. Faktura fremsendes.

Der udsendes særskilt invitation. Men interesserede er meget velkomne til at kontakte nonfoodkonsulent Ellen ter Haar Hansen på tlf. 46 30 45 07.

Kurser og konferencer

DVN's medarbejdere har deltaget i følgende kurser og konferencer siden 26. maj 2010:

CENELEC/TC 59X, Consumer information related to household appliances, Cenelec

Iværksættelse 2010, Multidata m.fl.

Nye sikkerhedsdatablade efter 1.12.2010, Eurofins

Rådgiverdagen, Dansk Erhverv

Wilke Inspirationsdag, Wilke

DVN i medierne

Fødevaremyndigheder skal kontrollere sig selv

Myndighederne tager brødet ud af munden på private rådgivningsfirmaer, mener Dansk Varefakta Nævn og Dansk Erhverv, efter det er besluttet, at Fødevarestyrelsen fra nytår skal kunne forhåndsgodkende emballage. Opgaven burde i stedet udliciteres, mener Dansk Erhverv og DVN. Styrelsen har hidtil blot været kontrolmyndighed, hvilket man fortsat skal være.
Politiken 12. september 2010.

Har du husket at returnere de nye "Betingelser for brug af Varefakta"?

Forskrifter

Følgende forskrifter er blevet revideret eller ajourført siden 26. maj 2010:

Senge og rejsesenge til småbørn, DVN 2506

MÆRKNING

Mærkning udgives af Dansk Varefakta Nævn ca. 4 gange årligt og indeholder artikler om Varefakta og mærkningsrelaterede emner inden for DVN's arbejdsområder.

Indholdet i Mærkning må gengives med kildeangivelse.

Bladet udsendes gratis til DVN's kunder, samarbejdspartnere, politikere, pressen m.fl.

Redaktion:
Direktør Helga Møller (ansvarshavende)
Ib Keld Jensen
Marianne M. Palbo

14. årgang
Oplag: 2.000 eksemplarer
Tryk: Nofoprint
Design: finnygaard.com
Redaktionen afsluttet:
22. september 2010.